

קבוע ליום 10/1/04
בפני הרכב כבוד השופטים:
פרוקציה, ג'ובראן וחיות

העותרים: האגודה לסיוע ולהגנה על זכויות הבדואים בישראל, ואח' על ידי עו"ד מוראד אל-סאנע ו/או חסן ג'בארין ו/או אורנה כהן ו/או מרואן דלאל ו/או סוהאד בשארה ו/או ג'דיר ניקלוא ו/או עביר בכר ו/או עאדל בדיר; מעדאלה – המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל; רח' רגר 28/35 באר שבע ת.ד. 10273; טל': 08-6650740, פקס: 08-6650853, נייד: 050-3379118.

- נ ג ד -

המשיבים: 1. עיריית באר-שבע.
ע"י ב"כ א. פלד ו/או ג. גודמן ו/או אסא אליאב, טל': 08-6463619, פקס: 08-6276636.
2. רשות הפיתוח באמצעות מנהל מקרקעי ישראל.
3. שר הדתות.
4. שר המדע, התרבות והספורט, מר מתן וילנאי.
ע"י פרקליטות המדינה, משרד המשפטים, רחוב סלאח א-דין 29 ירושלים.

תגובת העותרים לדו"ח הוועדה הבין-משרדית והמלצותיו

בהתאם להחלטת בית המשפט הנכבד מיום 20.10.2004 העותרים מתכבדים להגיש את תגובתם לדו"ח הוועדה הבין-משרדית (להלן: הדו"ח) לבחינת הייעוד הראוי של מבנה המסגד בבאר שבע והמלצותיו, מאוקטובר 2004.

הוועדה המליצה שלא לשנות את ייעודו הנוכחי של המסגד ולא לאפשר לתושבים המוסלמים להתפלל בו, תוך שהיא מסתמכת על עובדות לא נכונות, המכוונות לתמוך בעמדה שמקפחת את העותרים מזה שנים רבות, ומביאה לדיון מומחים לחוות דעה בנושאים שאינם לעניין העתירה (טענת הווקף, והבעלות על הקרקע). מנוי הוועדה הבינמשרדית, בהרכבה אשר כלל חברים מקרב המשרדים הממשלתיים בלבד, ללא כל ייצוג של האוכלוסייה העותרת או מי מטעמה, השתקף

בבירור בדיוני הוועדה והמלצותיה. המלצות הוועדה מהוות המשך למדיניות המשיבים שמסרבים זה זמן רב לנהוג בעותרים בשוויון, ומקפחת אותם, מדיניות שנגדה עותרים בעתירה זו. ועל כן הם מתנגדים להמלצות דו"ח הוועדה ומבקשים לדחות אותם.

בהמלצותיה, הוועדה ציינה כי היא מכירה בערך ההיסטורי והארכיטקטוני של המבנה, וכי אין להתיר בו פגיעה או שינוי מבני כלשהו וכי יש לנהוג כבוד כלפי המקום בהתחשב בהיסטוריה ובייעוד שהיו לו בעבר ובאפיו המיוחד של המבנה. ברור כי שמירת כבוד המסגד היא בפתיחתו לייעודו הטבעי כמסגד לתפילת המוסלמים וכל שימוש אחר שאינו תואם את ייעודו הטבעי של המסגד - כמקום קדוש- פוגע בכבוד המקום. על כן על מנת לשמור על כבוד המקום, יש להפסיק את השימוש בו המקום כמוזיאון, ולאפשר לעותרים להתפלל בו.

טיעוני המשיבים בפני הוועדה:

1. בטענות המשיבה 1, עיריית באר שבע, (להלן: העירייה) בפני הוועדה צוינו עובדות שאינן נכונות, הובאו טענות המכוונות לתמוך בעמדתם שמקפחת את העותרים מזה שנים רבות, ללא צדק, ומן הדין להעמיד את בית המשפט הנכבד על דיוקן של עובדות אלה לפני הדין בדו"ח והמלצותיו.

2. העירייה טענה בפני הוועדה, כי לא קיימת תופעה של מוסלמים שמתפללים ברחובות, ובמקומות שאינם ראויים לתפילה (עמוד 16 לדו"ח). העותרים יטענו כי טענה זו אינה נכונה, ומעידה על התעלמות העירייה רבת-השנים מצרכי האוכלוסייה המוסלמית בעיר והאוכלוסייה שמבקרת בה לקבלת השירותים הממשלתיים והלא ממשלתיים, אוכלוסייה שמונה כ 150 אלף תושבים, (אין ספק כי העירייה ותושביה נהנים כלכלית מהיות באר שבע עיר מטרופוליט), כפי שהדברים הובאו בעתירה בהרחבה. לעניין זה נביא, בנוסף למה שצוין בעתירה, את כתבתה של הכתבת לורין גילפרד מעתון הגירוסאלים פוסט, המביאה בכתבתה עדות מן השטח של תופעה זו שהמשיבים מכחישים. וכך היא כותבת:

"Across Beersheba, Muslims, primarily Bedouin, can be found praying on sidewalks and in back rooms, for lack of a mosque. It's not that there aren't any mosques in the city. There is one, but Muslims are forbidden to pray there."

LAUREN GELFOND, A call to prayer, The Jerusalem Post, Sep. 25, 2002

מצ"ב העתק הכתבה מסומן ע/67.

3. עוד טוענת המשיבה 1 באמצעות המומחה מטעמה, פרופ' רפאל ישראלי, כנגד טענות הווקף, דברים שלא נטענו בעתירה. פרופ' ישראלי ציין בפני הוועדה כי:

"אם מקבלים את טענת הווקף הרי שנפתח פתח להרחבה אין סופית [...] אם יחפצו בשטח כלשהו [...] תפתח בפניהם הדרך להשתלט על כל אתר שיחפצו". (עמ' 17 לדו"ח)

כידוע, העתירה אינה דנה בהחזרת ווקף ואינה מבקשת זאת, אינה מבקשת החזרת רכוש או מקרקעין, או מסירת החזקה בו לתושבים המוסלמים אלא היא דורשת להפסיק את הפגיעה בכבוד התושבים המוסלמים בעיר, לבטל את הכרזת המסגד כמוזיאון ולאפשר לתושבים להתפלל בו.

4. בהקשר זה מן הראוי לציין, שאין זו פעם ראשונה במדינה בה נפתח מסגד שהיה סגור שנים ארוכות כך לדוגמא מסגד "חסן-ביק" בתל-אביב-יפו נפתח ולא התרחשה נבואתו שהוא מצוין, למרות שהוא ממוקם באזור יהודי, גם מסגד "דהמש" בלוד נפתח לפני כחמש שנים לאחר שהיה סגור שנים רבות. עוד להזכירו שגם מסגדים אחרים כמו אלאיסתקלאל בחיפה נפתח ואין הדבר בחזקת פעם ראשונה.

עוד יצוין כי, לאחרונה נפתחו מקומות תפילה באוניברסיטת בן גוריון ובאוניברסיטת רמת אביב והדבר לא נראה כהשתלטות התנועה האסלאמית על האוניברסיטאות, והציבור הלא מוסלמי כיבד את חופש הפולחן של המוסלמים וזכותם להתפלל במקום ככל אזרח אחר במדינה. מצ"ב העתק הכתבות מסומנים ע/68.

פתיחת המסגד לא תשיב אדם לארץ, לא תוציא כל נכס מבעלות בעליו הנוכחי, ולא תחזיר כל נכס מופקע אל בעליו הקודמים. זוהי עתירה להפסיק להשתמש במסגד כמוזיאון, או כל שימוש שפוגע בכבוד האזרח המוסלמי, ולהרשות לעותרים שימוש במבנה לצורך תפילה, בהנהלת ופיקוח העירייה. ברור כי המסגד יישאר בבעלות העירייה, בחזקתה ובניהולה הבלעדי.

5. העירייה טענה בפני הוועדה כי: "באר שבע היא עיר יהודית ואינה עיר מעורבת." (עמוד 16 לדו"ח). תוך שהיא מנסה בטענתה זו לציין כי יהדות המדינה משמעה שאין מקום ללא יהודים במדינה ולמנוע מאזרחי המדינה הלא יהודים שוויון זכויות.

6. העותרים יצינו כי באר שבע היא אחת הערים הגדולות במדינה, בעיר יש בה אוכלוסייה מגוונת: מוסלמים, יהודים, נוצרים, דרוזים ואחרים, יש אוכלוסייה דתית ואוכלוסייה חילונית, ועקרון הסובלנות בין האזרחים השונים הוא ורק הוא יבטיח חיים בצוותא ובדן קיום. באר-שבע אינה ישוב קטן שתושביו רוצים לשמור על אופי מסוים של אמונה מסוימת, מדובר בעיר מן הגדולות במדינה, ושומה על מדינה חופשית ודמוקרטית לאפשר חיים חופשיים לכל אזרחיה. ובכל מקרה, אסור לאפשר שימוש במבנה המסגד כמוזיאון, או להשאירו מפגש, לפרוצות, ובית שימוש ציבורי לשעות הלילה, כפי שמציין ד"ר מרדכי קידר מהמחלקה לערבית באוניברסיטת בר אילן.

דיוני הוועדה והערות העותרים על העובדות החדשות שהציגה:

7. למרות שהרקע העובדתי, אינו נושא המחלוקת בעתירה, הוועדה הביאה בדיוניה עובדות חדשות, מגמתיות, ואינן נכונות, ללא סימוכין ומבלי שהיא מציינת מקור עובדות אלה, והסתמכה עליהן. ראו לדוגמה את הטענה בעמוד 5 לדו"ח הוועדה:

"השלטון התורכי בנה את המסגד נשוא העתירה לצרכי הצבא התורכי".

העותרים ידגישו כי, המסגד נבנה לשרת את תושבי באר שבע ובאיה מתושבי הנגב, בהיותה עיר מסחר בזמנו של השלטון התורכי. העותרים ציינו בעתירה (סעיף 8 לכתב העתירה) תוך הצבעה על מקורות היסטוריים מהימנים, שהמסגד הגדול הוא המסגד הראשון שנבנה בנגב לשמש כמסגד לתפילת המוסלמים בבאר שבע ולבני השבטים הבדואים בנגב, ולכן הוא נחשב למסגד החשוב ביותר בנגב. שם צויין כי:

"המסגד נועד לשמש לא רק לתושבי העיר, אלא לתושבי הנגב בכלל".

ראו: גדעון ביגר ולוי שילר, באר שבע ואתריה, ירושלים 1991, עמוד 92. (נספח ע/2 לעתירה)

יתרה מזה, בניית המסגד מומנה במחציתה ע"י שיחיים של שבטי האזור הבדואים, כפי שצוין בעתירה. וכך הובאו הדברים על ידי היסטוריונים שחקרו את הנושא:

"ראש העיר, שיח' ידוע ומכובד, דיבר על לב הקאמקאם, שמאחר והמסגד נבנה לתועלת כל המוסלמים, מן הראוי לשתפם בהוצאות. ואז הטיל המושל על הבדווים בנפה מס של 400 לירות למימון המסגד, וסכום דומה נתנה הממשלה." (ביגר ושילר, 93). לנוחיות בית המשפט מצ"ב ומסומן ע/2ת

8. מקום נוסף בו מציגה הוועדה עובדות לא נכונות ומסתמכת עליהן הינו בעניין מספר מקומות תפילה למוסלמים בעיר. שם היא מציינת כי ישנם שלושה מקומות תפילה בעיר, מבלי שהיא תצביע על מקור העובדות שהיא מציינת, או תביא אסמכתאות כלשהן לעניין זה.

העותרים בדקו את העובדות עליהן הצביעה הוועדה ומצאו שהעובדות אינן נכונות. בבדיקה התברר כי במכללת קיי אין מקום תפילה למוסלמים, גם בבית חולים סורוקה אין מקום תפילה למוסלמים, (אך יש בית כנסת גדול ומפואר), ורק באוניברסיטת בן גוריון הוקצה לאחרונה - אחרי 8 שנים של מאבק לזכויות שוות- חדר שימש מקום תפילה לסטודנטים (ולא לתושבי באר שבע).

יצוין, כי הדבר נעשה למרות ההתנגדותם של חלק מן הסטודנטים, התנגדות שתורצה בחשש של השתלטות התנועה האיסלמית על האוניברסיטה, ועל חשש להתפרצות מהומות קשות אם יפתח חדר תפילה.

מצ"ב תצהירי סטודנטים ממכללת קיי ותצהירי אודות מקום תפילה בבית חולים סורוקה.

מצ"ב העתק כתבות בעניין מקומות תפילה באוניברסיטת בן-גוריון, מסומנים ע/69.

ובכל מקרה, אין במקום התפילה באוניברסיטה (עליו מצביעים המשיבים והוועדה) כדי ליתר העתירה והסעד המבוקש בה בעניין המסגד בבאר שבע, ואין במקום התפילה לספק את סעד העותרים, מאחר והעתירה הינה להפסקת ביזיון המסגד כערך דתי חשוב של המוסלמים, ומדיניות המשיבים המפלה את העותרים, המונעת את התפילה במסגד, משפילה המוסלמים בזוהר מקומות קדושים שלהם, ופוגעת בכבודם. זאת בנוסף לפגיעה באזרחותם של המוסלמים במדינה, ובתושבות המוסלמים בעיר באר שבע, כפי שמתואר בעתירה. הסבת הדיון מן הפגיעה במסגד תוך השימוש בו כמוזיאון, או הפקרתו אל קיומו של חדר תפילה לסטודנטים באוניברסיטה מרוקנת את העתירה מתוכנה ומתירה על המצב הקיים שמקפח את התושבים המוסלמים.

לא למיותר לציין, כי גם מבחינה טכנית חדר תפילה באוניברסיטת בן גוריון, אינו מספק את סעדי העתירה, זאת מאחר ומדובר במקום שהגישה אליו מוגבלת לסטודנטים בעיקר (או בלבד) ואינה חופשים לכל אדם בכל זמן, כך שבחלק מן הזמנים שערי האוניברסיטה סגורים ואין אפשרות להשתמש במקום זה לתפילה. הטענה שהחדר שהאוניברסיטה הקצתה לסטודנטים המוסלמים, יכול לשמש מקום תפילה ציבורי למוסלמים בעיר הינה לא נכונה ומטרתה להטעות את בית המשפט הנכבד ולאפשר למשיבים להתחמק מחובתם לנהוג בשוויון ובכבוד כלפי העותרים ומקומותיהם הקדושים.

עוד יצוין כי קיום חדר תפילה (מסגד) באוניברסיטה בבאר שבע ממוטת את טענות המשיבים שאין צורך במקום תפילה או כי קיום מסגד בקרה רוב יהודי עלול להפר את האיזון ולהפר את הסדר הציבורי, והוא מחזק את טענות העותרים כי ניתן לפתוח את המסגד ללא כל פגיעה בסדר הציבורי או ברגשות האוכלוסייה היהודית.

טענות המומחה מטעם הוועדה, פרופ' משה שרון :

9. הוועדה, באמצעות המומחה שהזמינה, פרופ' משה שרון מציינת כי: "במדינת ישראל לא נהוג החוק המוסלמי ועל כן לכל ההוראות הנובעות מהחוק המוסלמי אין כל נפקות מבחינת חוקי המקרקעין והדין החל במדינת ישראל". (ע' 18 לדו"ח).

כידוע, אין העתירה נסמכת על החוק המוסלמי, אלא נסמכת על חוקי המדינה, ועקרונות היסוד של השיטה המשפטית. בנוסף, העתירה אינה נסמכת על זכויות שבמקרקעין, ואינה דורשת כל שנוי בזכויות מקרקעין כלשהן. דברים אלה מוכיחים כי דברי פרופ' שרון אינם רלוונטיים לנושא במחלוקת, ודינם להידחות.

10. עוד טוען פ' שרון כי: "מדינת ישראל מחויבת בהתאם לחוק לספק לאזרחיה שירותי דת, אולם המדינה היא שקובעת היכן יינתנו שירותי הדת ולא האוכלוסייה שמקבלת אותם." (ע' 18 לדו"ח).

העותרים יצינו כי אין זו השאלה שבמחלוקת. העותרים עותרים לפתוח את המקום לתפילת התושבים, ולהפסיק את הפגיעה במסגד ובכבוד התושבים המוסלמים כאזרחים שווים.

מדובר בזכויות חוקתיות: כבוד, שוויון, חופש דת ופולחן. מבחן המציאות של השירותים הדתיים שהמשיבים קבעו בהתנהגות בעיר מראה כי על פי כללים חוקיים ומנהליים, ועל פי הצרכים של האזרחים בעיר שגרים בה 180 אלף יהודים יש צורך ב-259 בתי כנסת (בית כנסת לכל 700 תושב). אי לכך על פי מבחן זה לפחות, אין ספק כי 5000 תושבים (3000 על פי נתונים אחרים) החיים בעיר ול-150 אלף המבקרים בה דרך קבע זכות דומה למסגד אחד לפחות כמקום תפילה. העובדה שהמספרים מציגים הנה, ללא ספק, עדות על האפליה, שהמשיבים נוקטים כלפי העותרים.

האומנם שאלת הצורך היא הסיבה לסירוב לפתוח את המסגד? ע"פ הנתונים לעיל עיריית באר שבע אינה רואה כל בעיה להקים בית כנסת לתושבים היהודים גם אם מספרם קטן ביותר, עובדה. העירייה מקימה בתי כנסת לכל עדה יהודית המבקשת זאת, ללא כל התנגדות, מבלי שהיא טוענת שאין צורך או אין מספר תושבים מספיק. לא כך הם פני הדברים כשהתושבים המוסלמים בעיר מבקשים זאת, אז מתעוררות שאלות רבות כמו: הצורך ומספר התושבים בעיר.

לעניין מספר בתי הכנסת בבאר שבע, ראו את האתר הרשמי של משרד ראש הממשלה בכתובת: <http://www.religions.gov.il/Synagogues/SynByCity.asp> מצי"ב פלט תתנו מסומן ע/70.

11. המומחה, פ' שרון עוד מציין: "העתירה לבג"צ היא עניין פוליטי ולא עניין משפטי דתי [...] הגורמים האסלאמיים גילו כי יש ביכולתם להשתמש בדת כדי להשתלט על כמה שיותר קרקעות ונכסים במדינה." (עמ' 19).

לא רק שזה לא עניין במומחיותו של המומחה הני"ל, ולא רק שהם משפיעים לרעה על חברי הועדה אלא הן טענות מגמתיות ומטעות שאינן לעניין המחלוקת ומטרתן להסית את הדיון מנושא הזכויות, והפגיעה בכבוד האדם אל נושאים פוליטיים שבין המדינה ואזרחיה הערבים, במטרה להציג את האזרחים המוסלמים בעיר בתדמית של אוכלוסייה מסוכנת או אוכלוסיית שאינה שוות זכויות, ושיש להם מטרות של השתלטות על קרקעות המדינה ולקבל את הגושפנקא של בית משפט נכבד זה. העניין בנדון הינו זכויות העותרים כאזרחי המדינה לשוויון, כבוד, ואיסור אפליה. דברי פ' שרון הם ניסיון נוסף לצבוע את העתירה ולכנותה בכל מיני צבעים וכינויים, רק לא הצבע של זכויות.

12. פרופ' משה שרון טוען כי "בכל מקום שבו מסגד מפסיק לשמש כמסגד, הוא יכול לשמש לכל מטרה אחרת, הוא לא יותר מאשר מבנה ואין לו ערך אחר מאשר מבנה" (ע 20). ראשית, לא ידוע מהו מקור קביעתו של פ' שרון ואם הדבר בתחום התמחותו, פ' שרון לא הצביע על מקור כלשהוא לקביעתו המוזרה. שנית, ישנן שתי חוות דעת בנושא (של יו"ר בית הדין השרעי לערעורים בירושלים, כב' הקאדי ד"ר אחמד נאטור, ושל כבוד המופתי

של ירושלים, המציינות כי המבנה הינו מסגד קדוש למוסלמים, שצורפו לעתירה וסומנו ע/5 וע/6) המציינות במפורש כי מבנה המסגד הינו מסגד קדוש למוסלמים ואסור לפגוע בו. שלישית, מצ"ב חוות דעת חדשה בנושא אותו העלה פי' שרון המציינת כי: "המבנה הינו מסגד והוא מקום קדוש למוסלמים".

מצ"ב חוות דעתו של ד"ר מוחמד עקלה אלאבראהים מסומנת ע/71.

13. בסוף דבריו מציין פי' שרון: "במקרה זה המטרה אינה דו קיום. מטרתם של מגישי העתירה היא השתלטות של התנועה האסלאמית על קרקעות מדינת ישראל בזה אחר זה" (עמ' 20).

לסיכום: חוות דעתו של פי' שרון הינה מגמתית פוליטית העויינת את פתיחת המסגד למתפללים המוסלמים ללא כל סיבה חוקית, ורק בגלל שהוא לא רואה במקום כמסגד. לא מדובר בחוות דעת מקצועית אשר תומכת או נוגדת לעמדה מסוימת על סמך נימוקים חוקיים או הגיון עקבי מוסרי, אלא מדובר בחוות דעת אשר מציגה נימוקים דתיים (שאינם נכונים), נימוקים פוליטיים, ונימוקים מתחומים אחרים, המסתמכים על דעות קדומות ומדיניות אפליה דתית או לאומית בין אזרחים המדינה, כך שעל פניו נראה כי חוות הדעת אינה מקצועית אלא מגמתית.

מנוי הוועדה:

14. העותרים פנו לבית משפט זה כרשות שיפוטית כנגד הקיפוח רב השנים של מדיניות הממשלה, והעירייה כרשות מנהלית. הרשות השיפוטית העבירה את העניין שבמחלוקת עם המשיבים אל בירור המשיבים (הרשות המבצעת). העברת הנושא אל הרשות שהפלתה אותם משך שנים רבות על מנת לפסוק בעניין, (אשר מכוח היותה צד ובעל עניין אינה יכולה להוציא בו החלטה צודקת) הינו הליך שמקפח את העותרים, כפי שאכן בלט בדו"ח והמלצות הוועדה.

הרכב הוועדה:

15. בעוד שבהרכב הוועדה, דאגו במשרד ראש הממשלה לייצוג הולם של משרדי הממשלה שיש להם עניין בנושא, הם התעלמו כליל מן הייצוג של העותרים שהם בעלי העניין העיקריים בנושא עסקיני. דבר שהשתקף בהתנהגה הוועדה שאופיינה בבירור כהתנהגות "המשיבים" ולא כוועדה שהתכוונה וחיפשה לתת כבוד לעותרים, להוציא צדק ולהנהיג שוויון כלפי המוסלמים בעיר. העדר הייצוג ההולם והמאוזן בוועדה השתקף בצורה

ברורה במהלך, בפעולותיה, בדו"ח שהיא הוציאה ובהמלצותיה, שלא חידשו דבר והמשיכו לקפח את העותרים.

גישת הוועדה ודרך עבודתה:

16. הוועדה הזמינה מומחה אחד, יהודי שתמך בכל עמדות המשיבים, והציג דברים שנטו לכיוון עמדת המשיבים באופן ברור וללא צדק. הצגת הנתונים הצביעה על גישה מגמתית ולא על מסקנות הנובעות מעובדות או הגיון של כבוד, צדק, ושוויון. לאורך חוות הדעת הציג המומחה נטייה ברורה לעמדה מסוימת, שאיליה דחף כל הזמן בכל האמצעים. המומחה לא הציג מסקנות לפי עובדות אובייקטיביות והשתמש בכל האמצעים תוך שהוא מביא דעות מתחומים שונים ללא קשר לעניין המחלוקת על מנת לבסס את עמדתו.

17. הוועדה לא הזמינה מומחה בעל עמדה שונה משלה, לא הזמינה מומחה אובייקטיבי אשר יתייחס לעניין בצורה הוגנת, והיא לא הזמינה מומחה מוסלמי אחד אשר ייתן את חוות דעתו בנושא מנקודת מבט אסלאמית ומנקודת מבטם של התושבים המוסלמים.

נימוקי המלצות הוועדה:

1. הנימוק הראשון: שמירה על סטטוס קוו:

18. שמירה על סטטוס קוו הוא הנימוק הראשון להחלטת הוועדה. הוועדה מציינת כי בהעדר שינוי במצב הקיים אחרי כ 50 שנה אין הצדקה לסטייה ממנו, שינוי הייעוד של המסגד הינו שינוי סטטוס קוו ועל כן אינו מומלץ.

19. בית המשפט הנכבד מתבקש לדחות נימוק זה על הסף. נימוק לפיו, שמירת "הסטטוס קוו" העדין הקיים בעיר, בין בני הדתות השונות, המצדיק דרישה לויתור על הזכות להתפלל במסגד מצדם של המוסלמים, הוא נימוק המבקש לשמור על העוול הקיפוח והפגיעה בכבוד התושבים, על כן אין לקבלו. עניין זה הובא בפני בית משפט והוא ציין במפורש מפי כבוד השופט א. מצא את עמדתו בעניין:

"עמדה זו, המקדשת את ה"סטטוס-קוו", נתמכה בפסק הדין הראשון רק על-ידי המשנה לנשיא, השופט אלון, אך נדחתה מכול וכול על-ידי הנשיא שמגר והשופט שי' לויין [...] תמיהה רבה במיוחד עוררה הערתה של ועדת המנכ"לים, כי "מפני דרכי שלום נדרשים הצדדים לויתורים הדדיים". שהלוא בהמלצתה להרחיק את העותרות כליל מרחבת הכותל גילתה הוועדה את דעתה, כי רק העותרות נדרשות, מפני דרכי שלום, לויתור מוחלט, בעוד שחוגי המתנגדים לנוכחותן של העותרות, ושמשש לתגובתם האלימה חתרה הוועדה לפתרון שונה מזה שנתבקשה להציע, אינם נדרשים ואינם מצופים לויתור כלשהו." [ההדגשה לא במקור מ. א.]

20. עצם ההתנהלות המזלזלת והמזניחה של העירייה בסוגיית המסגד יש בה בכדי להראות על פגיעה מהותית ומתמשכת ברגשותיהם של כלל המוסלמים. נעילת שערי המסגד ללא מתן אפשרות כניסה וטיפול נאות במקום הינם פגיעה בלתי מוצדקת ובלתי סבירה בחופש הפולחן. זהו הפן האקטיבי של הפגיעה בחופש הפולחן. אלא שבענייננו מתווספת לפגיעה האקטיבית גם פגיעה על דרך המחדל. למשל ההזנחה המתמשכת, אי הטיפול והעדר השמירה, מהווים עלבון צורם לא פחות מן ההשחתה, הביזה והחילול הבוטה. הן המעשים והן המחדלים נעשים שלא לצורך ואין להצדיקם. וכי מה יכול להצדיקם? ניתן להסביר ואולי אף להצדיק פגיעה בחופש הפולחן של בני עדה כלשהי אם ורק אם שמירה דווקנית על חופש הפולחן תגרור פגיעה ממשית וקשה בפולחן הדתי של בני עדה אחרת. על כך עמד כב' השופט זמיר בצינינו:

"רק פגיעה רחבה ועמוקה ברגשות הדתיים של ציבור אחד תעבור את רמת הסיבולת באופן שיצדיק פגיעה בפולחן הדתי של ציבור אחר".

בג"ץ 7128/96 תנועת נאמני הר הבית נ' ממשלת ישראל פ"ד נ"א (2)
. 509

על כן לא יתכן לשמר סטטוס קוו זה, אשר מקפח ופוגע בזכויות יסוד של העותרים ואזרחים בעיר ובמדינה.

2. הסטטוס קוו פוגע בחופש הדת, הזכות לפולחן דתי וכבוד האזרחים המוסלמים:

21. בניגוד מוחלט לטענת הוועדה בסעיף 2 לנימוקיה, שבו צוין: "חברי הוועדה לא מצאו כי שמירה על הסטטוס קוו הקיים מהווה פגיעה בחופש הדת או בזכות לפולחן דתי" (עמ' 22). (

העותרים יצינו כי הסטטוס קוו הקיים פוגע בחופש הדת ובזכות לפולחן דתי ובכבודם של האזרחים המוסלמים. ראו לעניין זה סעיפים 80-83 לעתירה בה הם ציינו:

"ברור כי הרשות אינה רשאית להתערב בחופש הפולחן ולמנוע את מימושו בדרך מסוימת דווקא" (א. רובנשטיין, עמוד 182). כך, למשל, נקבע, כי אין תוקף לסירובה של מועצה מקומת להשכיר אולם ציבורי שבבעלותה לתנועת היהדות המתקדמת, לשם קיום תפילה במקום בחג הסוכות, רק משום שאינה עולה בקנה אחד עם דרך התפילה האורתודוקסית: וכך הובאו הדברים בבג"ץ 262/62 פרץ נ' המועצה המקומית כפר שמריהו, פ"ד טז 2101, 2113:

"בהחלטה האמורה מגלה המועצה נטייה לעמדה דתית אחת, השוללת את קיומה של עמדה דתית אחרת, ובנימה יומרנית במקצת קובעת היא, שאותה צורה של תפילה,

הנהוגה מאז ומתמיד בכפר, מסוגלת לספק את הצרכים הדתיים של תושבי המקום..."

טובים דברים אלה למקרה שבו עסקינן, המשיבים שוללים את זכות התפילה של ציבור המוסלמים בעיר, ומונעים מהם להתפלל במבנה שנבנה להיות מסגד, בצורה שרירותית ביותר וללא הצדקה. לעירייה אין כל צורך במבנה והיא לא מאפשרת בו תפילה בתירוצים שונים. מדובר בפגיעה קשה בזכות חשובה ובסיסית ביותר ללא כל הסבר וללא כל סמכות.

העותרים יטענו כי, הפגיעה קשה שבעתיים מאחר והיא מכוונת כנגד ציבור שמהווה מיעוט לאומי-דתי במדינה ובעיר באר שבע. המשיבים מנצלים עובדת היות המוסלמים בעיר מיעוט ואין באפשרותם בגלל מספרם הקטן להשפיע על קבלת ההחלטות בעירייה ולהביא לקבלת הזכויות שלהן הוא זכאי ע"פ דין. הדבר פוגע בערכי השלטון הדמוקרטי ובעקרונות השוויון בפני החוק, ומעמיד את זכאות מיעוט זה לזכויותיו בסימן שאלה.

פגיעה זו גם אם יש לה סיבות סמויות על פניה נראית שהיא מפלה ציבור אחד על רקע השתייכותו הדתית או על רקע מוצאו הלאומי, פגיעה זו היא פגיעה קשה ומבזה. הדבר פוגע ברגשות מיעוט זה, מעמיד בני מיעוט זה במקום נחות ומשפיל, דבר שפוגע בכבודו כאדם בצורה יסודית ועמוקה, כדברי השופטת דורנר בעניין אליס מילר:

"לא כך הדבר בסוגים מסוימים של הפליה לרעה על רקע קבוצתי, ובתוכם הפליה מחמת מין, כמו גם הפליה מחמת גזע. ביסודה של הפליה כזו עומד ייחוס מעמד נחות למופלה, מעמד שהוא פועל יוצא ממהותו הנחותה כביכול. בכך טמונה, כמובן, השפלה עמוקה לקורבן ההפליה."

אליס מילר נ' שר הביטחון בג"צ 4541/94, פ"ד מט (4) 94, 132.

22. בניגוד למה שהוועדה מציינת "שלא חל כל שינוי מזה 50 שנה", העותרים יטענו כי מזה 50 שנה חלו שנויים רבים הן במישור המקומי בעיר והן במישור האזורי בכלל המדינה. במישור המקומי בעיר מספר התושבים המוסלמים גדל באופן משמעותי והוא השתנה ממאות לאלפים והגיע ל 5000 תושבים (או 3000 תושבים לפי נתונים אחרים). במישור האזורי במדינה מסגדים רבים אחרים שהיו סגורים נפתחו לתפילה, וישנה נכונות יותר ממה שהיה בעבר, ליתן למוסלמים והאזרחים האחרים שוויון זכויות. בנוסף לשינוי הניכר כמעמד זכויות האדם והאזרח במדינה שהשתכללו מאז והדגישו את זכויות האדם במדינה אשר קיבלו הכרה כזכויות יסוד בעקבות חקיקת חוק יסוד כבוד האדם וחירותו.

בהקשר זה יצוין, כי בעבר מנכ"ל משרד הדתות דאז, ד"ר ניסים דנה לא דחה על הסף את בקשת העותרים לפתוח את המסגד לתושבים המוסלמים בעיר, והוא ציין כי:

"... לטענת עיריית באר שבע, מספר האוכלוסייה המוסלמית בעיר הוא כמעט אפסי. על רקע זה ועל רקע רגישויות ביטחוניות לא ניתן כיום להעמיד את המסגד לרשות המאמינים המוסלמים. עם זאת יצוין כי עיריית באר שבע התחייבה כי אם בעתיד יגדל מספר

האוכלוסייה המוסלמית, תושבי עיר זו גופא, היא תסייע בידם בנושא זה." [ההדגשה לא במקור, מ.א.] סעיף 43 לעתירה.

דבר שמהווה הבטחה שלטונית של עיריית באר שבע ומהווה נימוק מספיק להיעתר לסעד המבוקש בעתירה.

3. "עיר יהודית" אין משמעה שאין מקום לחופש פולחן לבני דתות אחרים.

23. עוד מנמקת הוועדה את הפגיעה במקום, ושלילת זכות העותרים לפולחן במסגד בטענה כי: "באר שבע היא עיר יהודית ואינה עיר מעורבת" (סעיף 3 לנימוקים עמ' 23).

בהקשר זה יאמר כי באר שבע היא עיר שיש בה קבוצות אוכלוסייה שונות בגודלן, באמונותיהן, ודרך חייהן כמו ערים רבות אחרות במדינה. בערים רבות בעולם שאינן ערים מעורבות לא אוסרים תפילת בני דתות אחרים במסגדים בעיר בבתי כנסת או כנסיות.

בארה"ב, למשל, יש מסגדים בערים רבות והם אוסרים תפילת מוסלמים במסגדים. יש מסגדים בשיקגו, בניו-יורק וערים רבות אחרות;

במדינות רבות באירופה ישנם מסגדים רבים פתוחים למרות שאינן ערים מעורבות, כך למשל פריס אינה עיר מעורבת ויש בה מסגד; סנט-פיטרברג ברוסיה אינה עיר מעורבת ויש בה מסגד; לונדון אינה עיר מעורבת ויש בה מספר מסגדים פתוחים והמדינה אינה אוסרת את הגישה אליהם.

ועוד במדינות אסלאמיות רבות יש בתי כנסת פתוחים ליהודים למרות שאינן ערים מעורבות. כך למשל בקהיר שאינה עיר מעורבת יש שלושה בתי כנסת פתוחים ליהודים (ואינם משמשים בהם כמוזיאונים) והממשלה מגנה עליהם מפני כל משמר ומציבה שמירה מתאימה כשיש צורך בכך. דוגמאות נוספות ניתן לראות בחלב ודמשק בסוריה, בבגדד בעיראק, בג'ירבה במרוקו. אחת מן המדינות לא סגרה אותם בתי כנסת או מסגדים בגלל חששותיה מפני קיצונים ומתנגדים מדת אחרת. (ראו בתי כנסת בקהיר ובמרוקו עליהן מוצבת שמירה מטעם המדינה).

לבתי הכנסת בקהיר ראו: <http://lib.cet.ac.il/Pages/item.asp?item=3236&rel=1>

לבית הכנסת בחלב בסוריה: <http://lib.cet.ac.il/Pages/item.asp?item=4452&rel=1>

24. הדו"ח ממשיך ומציין כי: "ענינו של המסגד שונה ממסגדים בערים מעורבות משום שזה נמצא בלב הקהילה היהודית" (סעיף 3 עמ' 23).

ראשית יצוין כי לא נכון הדבר שהמסגד נמצא בלב הקהילה היהודית, המסגד שוכן באזור העיר העתיקה ומוקף במרכז חנויות, משרדים ומדרחוב מצדו המזרחי, פיקוד העורף מצדו המערבי, ומבנה לעיריית באר שבע מצדו המזרחי וגן ציבורי מצדו הצפוני. כך

שהמסגד לא שוכן באמצע קהילה יהודית או שכונה יהודית כפי שמתארים חברי הוועדה. עניינו של המסגד אינו שונה ממסגדים אחרים שנפתחו בערים בהן רוב יהודי כמו מסגד "חסן בק" בתל אביב-יפו ששוכן בדרום העיר באזור מגורים של אוכלוסייה יהודית בעיקר, ושטחי מסחר ומלונות, ומסגד דהמש בלוד.

25. הדברים שהוועדה מביאה בנושא של חוק שעות עבוד על מנת להשוות בצרכי אוכלוסייה שאינה יהודית אינם לעניין ובית המשפט מתבקש להתעלם מהם מאחר ואין להן כל קשר לנושא העתירה. העתירה אינה דנה בנושא זכויות עבודה או דיני עבודה.

4. קיים צורך אמיתי של מוסלמים בתפילה:

26. הוועדה מציינת כי "הוועדה לא השתכנעה כי קיים צורך אמיתי של אלפי ו/או עשרות אלפי מוסלמים בתפילה דווקא במבנה זה" (סעי' 5 עמ' 24).

27. בבאר שבע יש כ 259 בתי כנסת ל- 180 אלף תושבים יהודים, היינו בית כנסת לכל 700 תושבים. בעיר ישנם כ 5000 מוסלמים על פי נתוני הלשכה לסטטיסטיקה (וכ- 3000 תושבים ע"פ נתונים אחרים כפי שצוין בעתירה) כל מספר מהנ"ל כשלעצמו מספיק על מנת להצביע על הצורך במסגד כחלק משירותי הדת להם זכאית האוכלוסייה המוסלמית בעיר, הן על פי הנתונים הנ"ל והן מכח השוואה בין המוסלמים בעיר לבין היהודים בה. עוד יצוין כי באר שבע הינה עיר מטרופולין אשר מספקת שירותים רבים לכ 150 אלף תושבים מוסלמים שחיים בנגב, ומבקרים בה באופן תדיר, עובדים ושוהים בה לשעות ארוכות כפי שהצהירו בעתירה.

28. מעבר לצורך בשירותי דת ישנה חשיבות רבה למניעת השימוש במסגד כמוזיאון, ההחלטה לשכן את המוזיאון דווקא בבנין המסגד, מצביעה על יחס הרשות השונה אל אוכלוסיות שונות. הגיון הדברים מחייב כי מבנה המסגד ישמש למסגד בלבד. שיכון מוזיאון בתוך המסגד משמעו פגיעה בכבוד התושבים.

5. אין בתי תפילה לתושבי העיר.

29. טענות העירייה בדבר הימצאותם של שלושה בתי תפילה בעיר (סעי' 6 עמ' 24) נבדקו ונמצאו בלתי נכונות. במכללת קיי אין מקום תפילה, בבית חולים סורוקה אין מקום תפילה, ורק באוניברסיטת בן-גוריון הוקצה חדר תפילה שאושר ביום 20/10/04 לאחר מאבק של 8 שנים (לקבלת מקום למימוש זכות התפילה); אך אין מדובר בבית תפילה אלא זהו חדר שהוקצה על מנת לאפשר לסטודנטים להתפלל בו כפי שמציין יו"ר אגודת הסטודנטים לכתב העיתון. יצוין, כי אין גישה חופשית למקום זה לכל אדם, מדובר בחדר במוסד להשכלה גבוהה שבחלק מן השעות (שהן שעות תפילה) הוא סגור ואסור לכניסה, לא לדבר על הקושי הרב במציאת חדר התפילה באוני' או מכללה כלשהי.

6. בברירה בין השימוש במבנה המסגד לצורך מסגד או מוזיאון, השימוש כמסגד גובר.

30. עוד מציין הדו"ח כי: "מצאה הוועדה כי מימוש זכות התפילה לתושביה המוסלמים של העיר באר שבע וסביבתה אינו צריך להיעשות במבנה דווקא וניתן לממשה במקום תפילה אחר נוסף אם יתחוויר שיש צורך בכך" (סעיף 7 עמוד 23).

העותרים יצינו כי סעדיה של העתירה הם להפסיק להשתמש במסגד כמוזיאון, ולאפשר למוסלמים להתפלל בו. השימוש במבנה שלא לצרכי תפילה הינו מעשה מבזה משפיל ופוגע בכבוד התושבים המוסלמים ועל כן אין לשמשו כמוזיאון, בעוד שאפשר למצוא למוזיאון מקום אחר מבלי שאדם נפגע ומבלי ש "כבוד" המוזיאון נפגע. במדינה יש מספר רב של מוזיאונים ואחד מהם אינו במבנה מסגד, כך שאין כל חובה או יתרון לפתוח את המוזיאון בתוך המסגד דווקא, להפך פתיחת מוזיאון בתוך המסגד יש לה השלכות שלילות רבות הן במישור המקומי, האזורי והעולמי פוגעת בכבוד האדם ובעקרון השוויון. בנוסף, האיסור על התושבים להתפלל במסגד שקיים בעיר הינו דבר פוגע בכבודם ובהיותם שווים, הוא מפלה אותם לעומת אחרים רבים שמקומות התפילה שלהם פתוחים לתפילתם ללא בעיה.

עוד יצוין כי **מאזן הנוחות** אם בודקים את השארת המסגד סגור מוזנת, או פתיחת מוזיאון במבנה המסגד, אל מול המצב השני של פתיחת המסגד והענקת זכות השימוש בו לצורך עבדות האל בהתאם לייעודו המקורי, ברור כי הדברים נוטים לטובת האפשרות השנייה. כמו שלא סביר להשתמש בבית כנסת או בכנסיה כמוזיאון כן אסור להשתמש במסגד כמוזיאון.

31. "הוועדה הכירה בחשיבות זכות התפילה והפולחן לכל אזרחי מדינת ישראל, (היינו כולל העותרים ותושבי העיר המוסלמים)... וניתן לממשה (זכות התפילה) במקום אחר נוסף אם יתברר שיש צורך בכך".

דברים אלה מעידים על העובדה שאין מניעה לקיום מסגד בעיר באר שבע, וממוטטים את הבסיס מתחת כל הטענות שמסגד בעיר עלול לסכן את שלום הציבור ולהוות מקום ומרכז של התנועה האסלאמית. וכי אין איסור לקיום מסגד בעיר, ומראה כי המחלוקת הינה על המבנה נשוא העתירה בלבד, ולא בגלל הנימוקים האחרים שהיא מונה, עובדה היא כי מסגדים רבים קיימים ופתוחים בערים רבות במדינה, ובבאר שבע עצמה על פי עדותה יש חדר תפילה לסטודנטים בעיר (באוניברסיטת בן-גוריון).

7. העותרים אינם טוענים כי המסגד על קרקע ווקף ואינם טוענים לבעלות על המסגד.

32. דברי הוועדה וחבריה בסעיף 8 לנימוקים (עמ' 24) מעידים על העובדה כי חברי הוועדה אינם מבינים את הסעד של העתירה ומה מבקשים העותרים. חברי הוועדה התייחסו לטענות ודברים שלא הובאו בעתירה, כך הם מציינים כי מדינת ישראל אינה פועלת על פי חוקי דת, וכי מדובר בקרקע של המדינה ולא ווקף כפי שנטען ע"י העותרים ונציגיהם.

ראשית יצוין כי העותרים לא טענו לסעדי העתירה מכח חוקי דת, ולא טענו לבעלות על הקרקע עליה עומד המסגד, ולא טענו כי מדובר בקרקע מסוג ווקף. דברי חברי הוועדה

אלה מעידים על רחשי ליבם ועל טענות מחוץ למה שצוין בעתירה, מעידים על טעויות חברי הוועדה ומידת הבנתם לנושא שאינו של בעלות על קרקע אלא הוא נושא של יחס מפלה ע"י העירייה והמשיבים כלפי העותרים.

8. הוועדה ייחסה משקל רב לעמדת העירייה ונתנה משקל מיוחד לעמדתה:

33. בעצמה ציינה הוועדה, כי היא "מייחסת משקל רב לעמדת העירייה שבתחומה מצוי המבנה" (סעי' 9, ע 24), הוועדה עוד ציינה כי "יש ליתן משקל מיוחד לעמדת העירייה...".

34. העותרים יצינו כי הוועדה לא הוציאה צדק. עוד יצינו כי הוועדה תוכל להוציא צדק בגלל שהיא מייחסת משקל שונה לאחד הצדדים, כפי שהיא מציינת זאת במפורש, במקום לייחס משקל שווה לטענות הצדדים. ברור כי וועדה אשר חושבת בצורה כזאת ומציינת זאת בנימוקיה, היא מגלה נטייה לאחד הצדדים ואינה יכולה להוציא צדק, ויש בכך משום הודאה כי הוועדה אינה אובייקטיבית ועל כן יש לדחות את הדו"ח שלה ואת המלצותיו.

35. עוד יצינו העותרים כי הוועדה לא הייתה מעוניינת להוציא המלצות אשר יישנו את המצב הקיים, הן בגלל ההשלכות הפוליטיות של העניין על המפלגות בממשלה והן בגלל השלכות העניין על עדינתם הפוליטי של חלק מחברי מועצת העיר בבאר שבע, והם מצאו בהמלצות אשר לא ישנו את הסטטוס קוו התחמקות מהחלטה עניינית.

מקרים השוואתיים:

36. העותרים יצינו כי עידן הדיכוי הדתי שייך למשטרים אפלים מן העבר. במדינות דמוקרטיות אחרות במקרים דומים, נפתחו בתי תפילה לכל הדתות, כמחווה על הסובלנות בעיר ומדינה. כך למשל בגרנדה שבספרד נפתח מסגד שהיה סגור לפני כ 500 שנה, מאז שהיהודים והמוסלמים הוגלו מן המדינה, זאת, למרות התנגדותם של חלק מן התושבים, כך גם נעשה בתל אביב-יפו, לוד, הרצליה, חיפה ומקומות רבים אחרים, הן במדינה והן במדינות אחרות בעולם.

ראו כתבה, בעניין פתיחת המסגד בגרנדה שבספרד, מצ"ב מסומנת ע/72.

לסיכום:

הוועדה אוסרת על השימוש במסגד כמוזיאון כי המבנה נחוץ לה, והיא זקוקה למבנה לצורך מוזיאון, בנוסף היא לא רואה מקום לפתוח את המסגד כי אין מספר מספיק של תושבים (צורך)

מוסלמים בעיר, והיא עוד מנמקת כי פתיחת המסגד יפר את הסטטוס קוו בעיר דבר חשוב הלוויית החיים וקיום חיי התושבים.

העותרים יצינו כי דו"ח הוועדה והמלצותיו לא הוציאו צדק והעדיפו לשמור על הסטטוס קוו אשר מקפח את העותרים. הרכב הוועדה לא כלל אחד מן האוכלוסייה המוסלמים בעיר או במדינה, חברי הוועדה הגיעו משרדים ממשלתיים (שהם המשיבים) בעלי אינטרס להשאיר את המסגד לפי ייעודו הנוכחי סגור ומוזנח לכל הפחות. הוועדה לא בחנה את הייעוד הראוי של המסגד על פי עקרונות היסוד שהוצגו בעתירה. המלצותיה היו קבועות מראש, לא התייחסה בצורה אובייקטיבית, צודקת והוגנת לטענות העותרים. הוועדה לא הביאה בחשבון את הפגיעה המתמשכת בכבוד חלק ניכר מתושבי העיר אזרחי המדינה, ולא בחנה את העניין בהשוואה עם פגיעה דומה בתושבים היהודים. והיא הטילה ספק בכוונתם של העותרים ללא כל בסיס עובדתי, והתעלמה מן העובדה כי בעיר יש כ 260 בתי כנסת ואין ולו מסגד אחד, יש 260 בתי כנסת אבל אחד מהם לא משמש למוזיאון.

ובנימוקיה להמלצותיה, בהצעה מבזה ומשפילה (סעיף 2) היא מציעה לתושבי העיר המוסלמים ללכת להתפלל באחד הישובים מחוץ לעיר. (הצעתה להתפלל בשאר המקומות לא מעשית והיא נעשית בחוסר תום לב).

על יסוד כל האמור לעיל, בית המשפט הנכבד מתבקש לדחות את המלצת הוועדה, להוציא את הצו המבוקש בראשית עתירה זו, ולאחר שמיעת המשיבים להפכו לצו מוחלט.

מוראד אלסאנע, עו"ד
ב"כ העותרים

היום, 03 ינואר 2005

תצהיר

אני הח"מ עו"ד מוראד אלסאנע, ת"ז 026304436, מרח' רגר 38/35 בבאר שבע, לאחר שהוזהרתי כי עלי לומר את האמת וכי אהיה צפוי לעונשים הקבועים בחוק אם לא אעשה כן, מצהיר בזה בכתב כדלקמן:

1. אני נותן תצהירי זה בתמיכה לתגובת העותרים בבג"ץ 7311/02 האגודה לסיוע והגנה נ' עיריית ב"ש.
2. אני עובה כעורך דין בעדאלה-המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל בסניף בבאר שבע.
3. אני מצהיר כי בשיחתי עם גב' בותיינה חליחל מבית חולים סורוקה מיום 19/10/04 היא ציינה בפניי כי אין בבית חולים סורוקה מקום המיועד לתפילת המוסלמים. כל הניסיונות של הח"מ לקבל אישור בכתב לא צלחו. מצ"ה פנייתי מאותו תאריך, אשר לא נענתה למרות פניותיי הטלפוניות מיום 21/10/04 ו 24/10/04 בהן דרשתי תשובות בכתב.
4. אני מצהיר כי זהו שמי זו חתימתי ותוכן תצהירי אמת.

חתימת המצהיר

אישור

אני הח"מ עורך מאשר בזה כי ביום 01/05/05 הופיע בפניי במשרדי בבאר שבע מר מוראד אלסאנע המוכר לי באופן אישי ולאחר שהוזהרתי כי עליו להצהיר את האמת וכי יהיה צפוי לעונשים הקבועים בחוק אם לא יעשה כן, אישר את נכונות הצהרתו דלעיל וחתם עליה בפני.

חתימת וחותמת עורך דין

תאריך:.....